

Agencija za odgoj i obrazovanje
Education and Teacher Training Agency

Ministarstvo
znanosti i
obrazovanja

Županijsko Natjecanje iz povijesti

12. ožujka 2021.

drugi (II.) razred

zaporka

--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

	79
--	----

Upute natjecateljima **koji ispit rješavaju na stolu**

1. Ispit rješavaš 90 minuta.
2. Prije rješavanja ispita trebaš pažljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Nakon što ispuniš listić sa zaporkom spremi ga u kovertu.
4. Istu zaporku s listića napiši i na prvu stranicu ispita.
5. Ispitne zadatke pažljivo pročitaj.
6. Pažljivo slijedi upute u zadatku.
7. Rješenja upisuj na za to predviđena mjesta u ispitu.
8. Odgovore ne smiješ pisati velikim tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Županijskog povjerenstva
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka (natjecatelj) imaš pravo uvida u ispit te pravo na pisanu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Županijsko povjerenstvo:

1. _____

(predsjednik Županijskoga povjerenstva)

2. _____

(član Županijskoga povjerenstva)

3. _____

(član Županijskoga povjerenstva)

Politički razvoj Hrvatske u sklopu srednjovjekovnoga Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, odnosi sa srednjovjekovnom Bosnom i utjecaji srednjovjekovnih europskih monarhija – (Engleska i Sveto Rimsko Carstvo Njemačkog Naroda).

1. Pročitaj ulomak iz ranosrednjovjekovnog povijesnog izvora te odgovori na pitanja.

„845. Na dan 20. ožujka Normani su s 100 lađa uplovili u Seinu i, pljačkajući obje obale, stigoše do Pariza, a da nisu naišli ni na kakav značajniji otpor. Karlo odlučio im se oduprijeti, no vidjevši da nema mogućnosti pobijediti ih, sklopi s njima određen sporazum i darom od 7000 libri potkupi ih i uvjeri da se vrate ...“

- a) Kako se naziva država (politički entitet) koju su Normani napali?

	1
--	---

- b) Navedi krajnju posljedicu ovakvih normanskih upada na prostore ove države?

	1
--	---

- c) Navedi jedan od razloga uspješnosti normanskih upada?

	1
--	---

2. Pročitaj priloženi ulomak povijesnog izvora s početka 12. stoljeća te odgovori na pitanja.

„... Ja Koloman kralj Ugarske, Hrvatske i Dalmacije zaklinjem se na sveti križ vama Trogiranima, svojim vjernim građanima (da ću održavati) čvrsti mir; meni i mom sinu i mojim nasljednicima nećete plaćati tribut. A potvrđivat ću biskupa i kneza koga izaberu svećenstvo i puk. I dopustit ću da se služite svojim zakonom od starine, osim što će od gradske lučke pristojbe od stranačkih lađa kralj imati dvije trećine, knez trećinu, a biskup desetinu. I neću dopustiti da se u vašem gradu nastani nijedan Ugrin ili stranac osim onoga koga po svojoj volji zaželite. Kad pak k vama dođem da se krunim ili da s vama raspravljam o državnim poslovima, nikome se od građana neće nanositi nasilje nad njihovim kućama, (i primat ćete) samo onoga koga sami izaberete. ...“

- a) Navedi zašto ugarsko-hrvatski kralj daje povlastice Trogiru.

	1
--	---

- b) Navedi zašto se u izvoru navodi da se niti jedan Ugrin ili stranac neće bez privole samih stanovnika Trogira nastaniti u gradu.

	1
--	---

- c) Koja je europska država priječila ugarskom kralju vlast na području Dalmacije.

	1
--	---

3. Koji od predloženih navoda odgovara upitnikom označenom mjestu (?) na lenti vremena?

- a) bosanski ban ženi kćer za ugarsko-hrvatskog kralja
- b) bosanski ban vlada Hrvatskom južno od Velebita
- c) bosanski ban optužen od dukljanskog kneza za krivovjerje
- d) bosanski ban poražen od bizantske vojske

	1
--	---

4. Prouči priložene ulomke iz srednjovjekovnih povijesno-pravnih izvora te odgovorite na pitanja.

„čl. 13. Grad London će zadržati svoje stare povlastice i svoje slobodne običaje, kako na suhu, tako na vodi. Osim toga, želimo i dopuštamo da svi drugi gradovi i gradići i mjesta i luke zadrže svoje povlastice i svoje slobodne običaje.

čl. 39. Nijedan slobodni čovjek neće biti ubijen ili zatvoren, ili lišen svojih prava ili imovine, ili stavljen izvan zakona ili prognan, ili na bilo koji način lišen svog položaja, niti ćemo mi protiv njega upotrijebiti silu, ili uputiti druge da to učine, osim na osnovi zakonite presude njemu jednakih ili/i prava zemlje“

„čl. 1. Određujemo da smo dužni svake godine na blagdan svetoga kralja, ako nismo prešnim poslom ili bolešću zapriječeni, u Stolnom Biogradu održati sud. Pa ako ne budemo mogli biti tamo, bit će ondje bez sumnje naš palatin, i on će umjesto nas preslušati parnice; a svi servijenti koji hoće mogu ondje slobodno doći na sud.

čl. 2. Želimo također da ni mi ni potomci naši nikada ne zatvaraju niti upropaštavaju servijente kojemu mogućniku za volju, ako ih prije ne pozovu pred sud i ako im redovitim sudskim postupkom ne dokažu krivnju.

čl. 3. Isto tako od imanja servijenata ne ćemo dati utjerivati nikakva poreza ni nameta slobodnjačkoga, u kuće i selišta servijenata ne ćemo svraćati, već ako nas pozovu. A i od crkvenih podanika nećemo uopće nikakva poreza ubirati.“

- a) Navedi u kojem stoljeću i gdje nastaju (koje države) povlastice sadržane u ulomcima iz gornjih povijesnih izvora.

	3
--	---

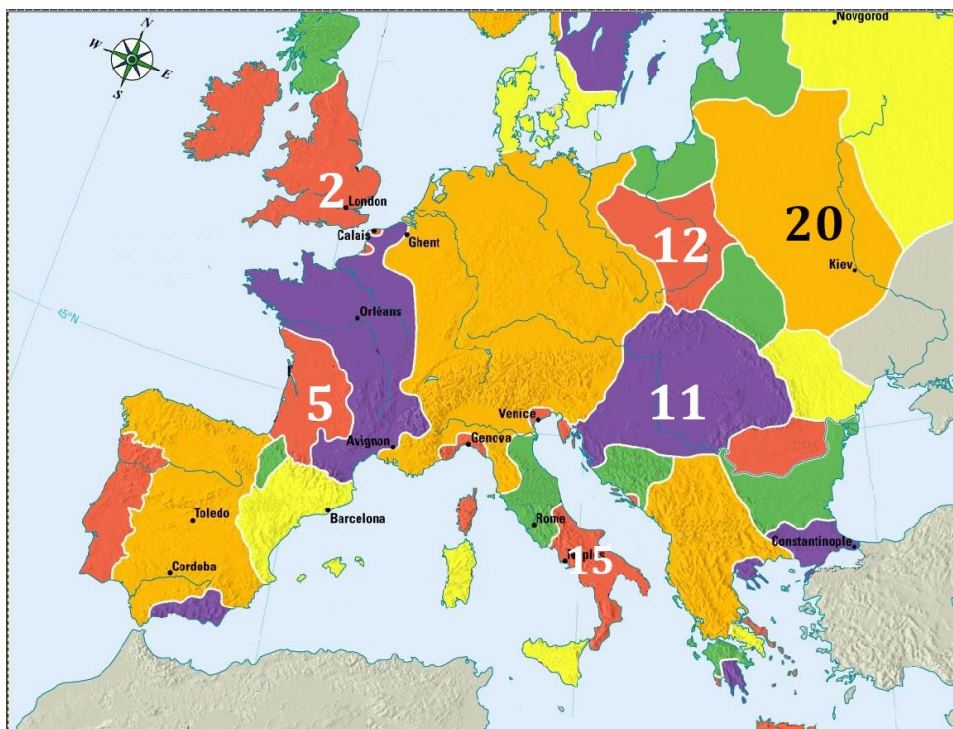
- b) Objasni kome su i zbog čega prava i ovlasti ograničena povlasticama sadržanim u ulomcima priloženih povijesnih izvora.

	2
--	---

5. Navedi koji su bili preduvjeti dugotrajnih sukoba srednjovjekovnih gradskih republika Venecije i Genove.

	2
--	---

6. Prouči političku kartu Europe u 14 stoljeću i odgovori na pitanja.

- a) Navedi i objasni što spaja područja označena brojevima 2, 5, 11, 12 i 15.

	2
--	---

- b) Navedi dinastiju koja je vladala Ugarsko-Hrvatskim kraljevstvom, a potječe iz područja označenog brojem 20 na priloženoj karti.

	1
--	---

7. Prouči slikovni prikaz (karikaturu) koja se odnosi na hrvatsku povijest srednjega vijeka i odgovori na pitanja.

- a) Navedi tko su osobe prikazane na karikaturi.

	2
--	---

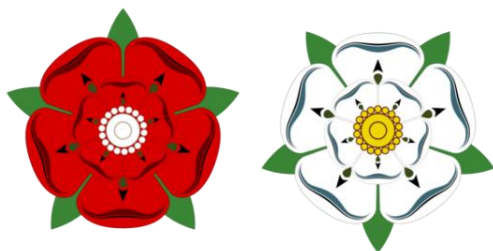
- b) Koja je bitna dugotrajna promjena na političkoj karti hrvatskog prostora proizašla kao posljedica prikazane scene?

	2
--	---

- c) Navedi koji je ugarsko-hrvatski vladar pokušao promijeniti posljedicu ove trgovačke transakcije i obrazloži kako.

	2
--	---

8. Prouči prikazani likovni predložak iz engleske srednjovjekovne povijesti te odgovori na pitanja.

- a) Što predstavljaju prikazani simboli i boje?

	3
--	---

- b) Objasni zašto je došlo do sukoba između pristaša ovih simbola, te navedi barem dvije posljedice tog sukoba?

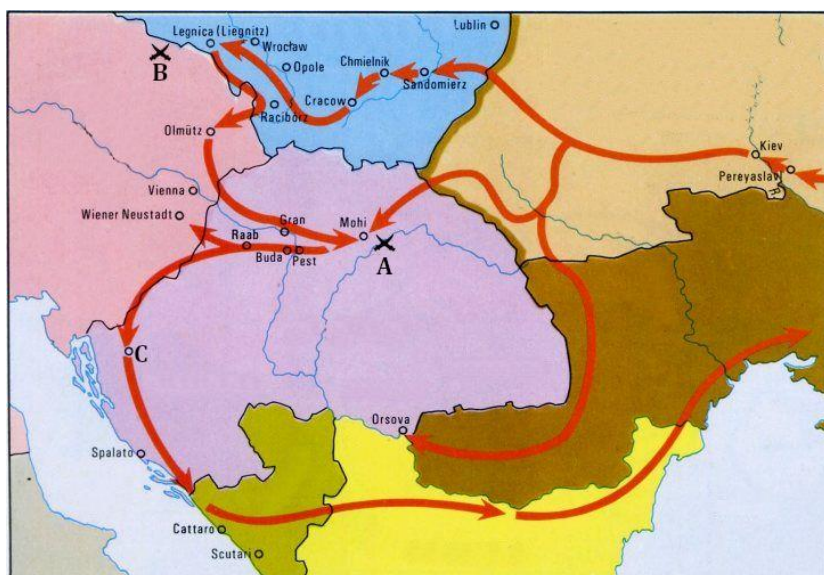
	3
--	---

9. Koje su tri posljedice reformi ugarsko-hrvatskog kralja Bele III.?

a) Slabljenje rodovskog plemstva	d) Jačanje sudstva
b) Slabljenje županijskog sustava	e) Razvoj školstva
c) Jačanje donacionalnog plemstva	f) Razvoj trgovine

	3
--	---

10. Prouči priloženu kartu Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva te odgovori na pitanja.

- a) Zaokruži dvije dugoročne posljedice pohoda označenog crvenim strelicama na priloženoj karti.

	2
--	---

- Obnova kraljevskih utvrda
- Obnova velikaške (feudalne) moći
- Obnova utvrđenih gradova
- Obnova bizantskog utjecaja
- Opadanje kraljevske vlasti
- Opadanje važnosti Ugarskog kraljevstva
- Opadanje gospodarstva

b) Objasni zašto je za hrvatsku prošlost važan sukob koji se dogodio na mjestu označenom slovom A na karti.

	2
--	---

11. Objasni zašto je za povijest srednjovjekovnog Dubrovnika važna 1358. godina.

	2
--	---

12. Prouči priloženu kartu kasnosrednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva te odgovori na pitanja.

a) Koji vladar stvara sustav protu-osmanske obrane prikazan na karti brojevima 1 i 2?

- a. Žigmund Luksemburški
- b. Albert Habsburški
- c. Ladislav V. Postum
- d. Matija Korvin
- e. Vladislav Jagelović

	1
--	---

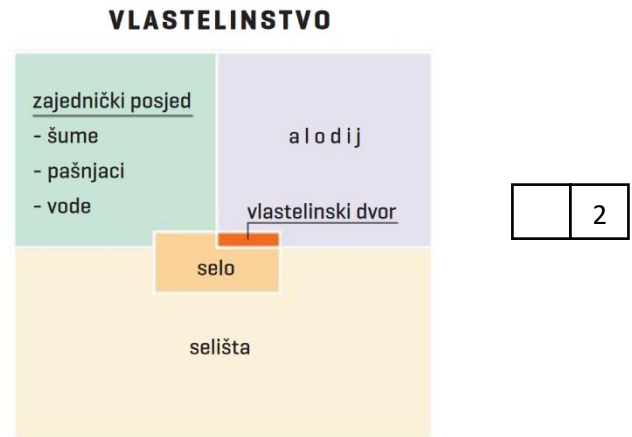
b) Objasni vojnu organizaciju i načine financiranja prikazanog sustava protu-osmanske obrane.

	2
--	---

Gospodarstvo srednjega i ranoga novoga vijeka uvelike je ovisilo o sustavima komunikacija, mreži kopnenih i vodenih puteva te infrastrukturi njihova održavanja. S razvitkom komunikacija jačalo se i mijenjalo srednjovjekovno gospodarstvo te su nastajale nove gospodarske grane.

13. Prouči priloženi dijagram i zaokruži točne tvrdnje o gospodarstvu u ranom srednjem vijeku.

- a) Gospodarstvo se zasniva na poljoprivredi
- b) Gospodarstvo se zasniva na trgovini
- c) Gospodarstvo se zasniva na novčarstvu
- d) Obrtna proizvodnja se smanjila
- e) Obrti su osnova gospodarstva
- f) Obrtna proizvodnja jača u gradovima
- g) Šume se pretjerano koriste
- h) Šume su u vlastelinskom posjedu

14. Prouči dva ulomka različitih povijesnih izvora o križarskom prolasku kroz hrvatske zemlje i odgovori na pitanja.

1. „Kad su dakle ušli u slavensku zemlju pretrpjeli su na putu mnogo jada ... Slavenska je zemlja pusta, neprohodna i brdovita, gdje za tri sedmice nismo vidjeli ni zvjeradi ni ptica. Stanovnici tako su divlji i surovi da nisu htjeli ni trgovati s nama ni biti nam vodiči, nego, bježeći iz svojih sela i utvrda, klali su poput stoke starce i nemoćne siromahe, koji su zbog nemoći išli daleko za našom vojskom ...“ (Vilim Tirski, 12. st.)

2. „Narod je divlji, naviknut na grabež i umorstva. Nenastanjena je, prepuna brda i šuma, velikih rijeka i pašnjaka, na daleko i široko razasutih tako da ima vrlo malo obrađenih polja. Stanovnici žive jedino od stada i krda, osim malo njih, koji nastavaju morske obale. Ti se razlikuju od drugih i običajima i jezikom, a imaju latinski jezik, dok ostali upotrebljavaju slavenski jezik i barbarsko odijelo ... Zemlja obiluje potocima i rijekama i gotova je čitava močvarna ...“ (Rajmund od Agilesa, 11. st.)

a) Zaokruži dvije točne tvrdnje o cestama i komunikacijama koje možeš zaključiti iz ova dva ulomka.

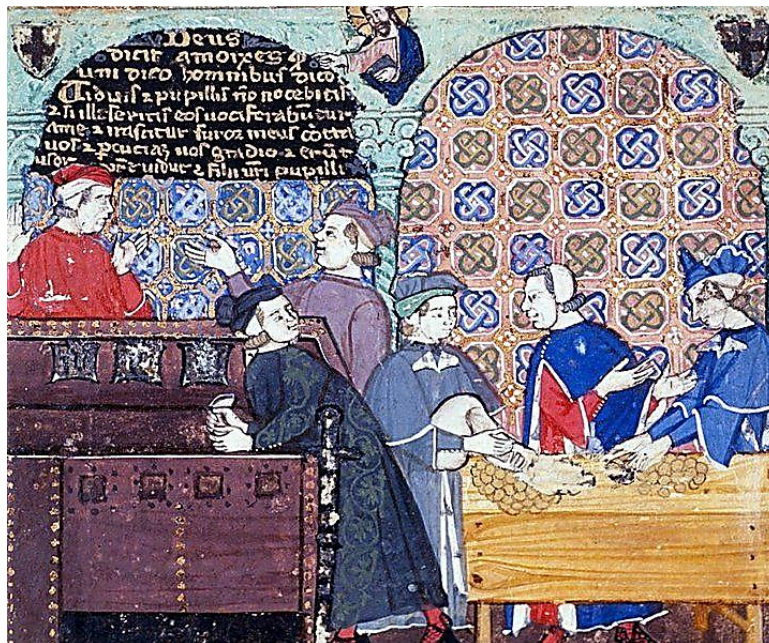
- a. Sustav rimskih cesta očuvao se u srednjem vijeku
- b. Sustav rimskih komunikacija očuvao se u priobalju
- c. Komunikacija između obale i zaleđa bila je otežana
- d. Daleka putovanja i trgovina bili su česti i uspješni
- e. Naselja su u zaleđu su utvrđena

	2
--	---

b) Na temelju pročitanih ulomaka objasni kako je domaće stanovništvo doživljavalo križarsku vojsku. Obrazloži svoj odgovor.

	2
--	---

15. Prouči prikazani izvor koji prikazuje srednjovjekovne gospodarske aktivnosti i odgovori na pitanja.

- a) Navedi dva uzroka zbog kojih dolazi do razvoja gore prikazane gospodarske djelatnosti, te posljedice te djelatnosti na razvoj gospodarstva?

	4
--	---

- b) Kakav je bio odnos Crkve prema prikazanoj gospodarskoj djelatnosti.

	1
--	---

- c) Objasni na koji je način ova gospodarska djelatnost odredila sudbinu jednog viteškog reda.

	2
--	---

16. Prouči ulomak iz povijesnog izvora i odgovori na pitanja.

„Svi putnici, karavane i sluge koje stižu iz raznih krajeva, iz Carigrada, Bosne, moraju ovdje prenoćiti u Lazaretu na Pločama. Vlasnici Lazaret-hana dočekuju putnike smještajući te od nekih doznaju tajne i njihove privatne stvari. Neki ljudi ostaju ovdje po 40 dana, ali najmanje moraju ostati 7 do 10 dana. Štoviše, desi li se da netko nije ovdje proboravio 40 dana, a voljan je neku odnijeti u varoš, onda mu robu preliju octom, te ga puštaju da je u varoši proda. Oni, naime, misle da se kuga ne može prenijeti u varoš ako se to s robom učini...” (Evlija Čelebi, 17. st.)

a) Koju je funkciju imao opisani Lazaret?

	2
--	---

b) Uz koji grad vezujemo opisani Lazaret?

	1
--	---

17. Navedi barem jednu prednost postojanja cehova iz perspektive njenih članova u srednjem vijeku i jedan nedostatak postojanja cehova iz perspektive današnjeg tržišnog gospodarstva.

	2
--	---

18. Zaokruži navod kojim ćeš popuniti uzročno-posljedični niz.

- a) Pojačana obrtna proizvodnja
- b) Manufakturna proizvodnja
- c) Pojava burze
- d) Pojava merkantilizma

	1
--	---

19. Pročitaj ulomak iz povijesnog izvora i obrazloži koja se obilježja merkantilističkog gospodarstva mogu izvesti iz priloženih teza.

„...2. Jedi i pij umjereno; čuvaj se mnogog gozbarstva, i radije se zadržavaj u poslovnici negoli u vrtovima i pri veselim domjencima. S mnogo šetnji odšetaju i vrijeme i novac.

3. Odjeću imaj čistu, ali ne raskošnu, i nikako da bi išla nad tvoj stalež, a čuvaj se da te supruga ne bi upropastila preskupocijenim svojim nakitom.

4. U gospodarstvu neka ti je žena lijevo, a ti budi desno oko. Nemoj biti nemaran zato što ona treba da je marljiva. Nemoj je slušati onda kada ona zaželi gnijezdo koje nećeš moći pokriti svojim krilima, jer, Žene vole imati mnogo lančića. ... Ne puštaj joj da nosi hlače ni kese, a onom što ima, neka ti polaže pravi račun.

5. Sluge svoje i čeljad opskrbljuj kako treba, no uvijek na njih pazi i uvijek znaj, da je gospodar svoj najbolji sluga.

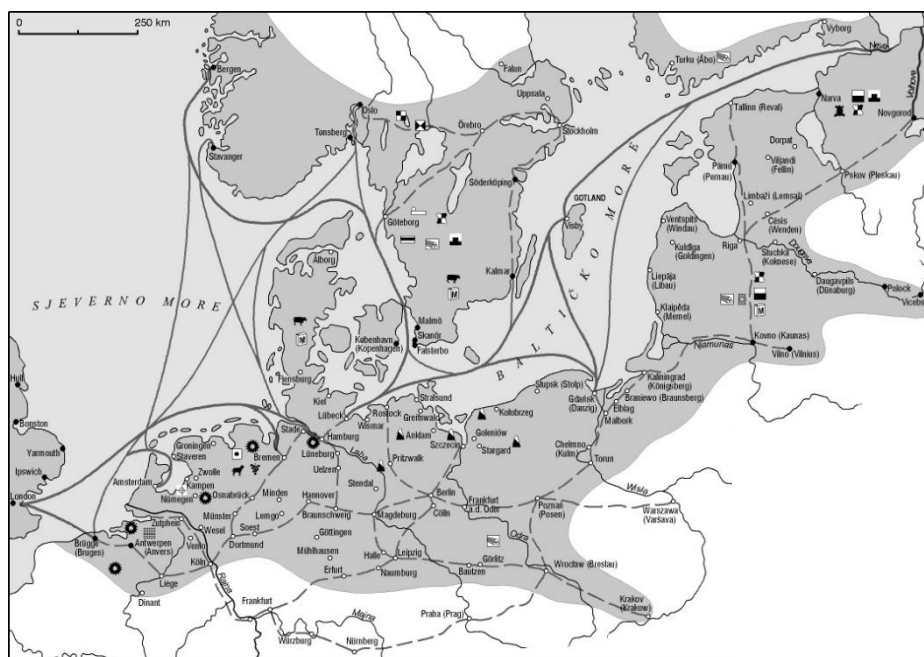
6. Idi na spavanje u pravo vrijeme, a rano na svoj posao.

7. Što možeš danas, ne ostavljaj za sutra. Vrijeme je skupo jer sutra će već doći nešto drugo, potrebno. ...“

	3
--	---

20. Prouči prikazanu kartu i odgovori na pitanje.

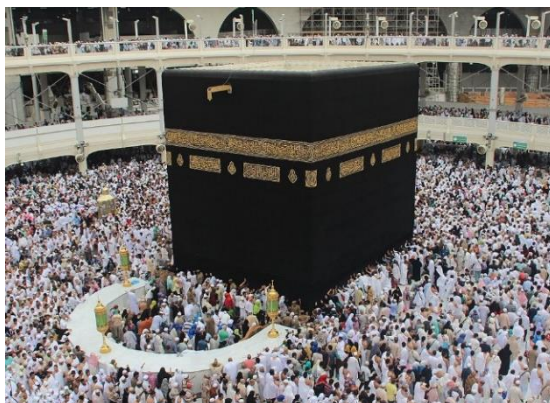
Koji je dio Europe u 13. stoljeću doživio gospodarski procvat zahvaljujući trgovačkoj gildi koja je djelovala na području prikazanom na karti?

- a) Britansko otočje
- b) Holandija
- c) Jugozapadna Europa
- d) Baltik
- e) Prostori ruskih ravnica
- f) Skandinavija

	1
--	---

Tijekom srednjega i ranoga novoga vijeka Arapi i narodi koje su pokorili proširili su islam čitavim Sredozemljem. Širenjem islama svjetovi Istoka i Zapada sučeljavali su se, ali i razmjenjivali različite ideje, znanja i tehnologije.

21. Prouči prikazani slikovni izvor i odgovori na pitanja.

- a) Navedi dva razloga putovanja na lokalitet koji je prikazan na slici u ranom srednjem vijeku.

	2
--	---

- b) Objasni zašto u je gospodarskom pogledu mjesto (grad) u kojem se nalazi ovaj spomenik bilo važno.

	2
--	---

22. Zaokruži tri istinite tvrdnje zbog kojih je arapska civilizacija zaslužna za razvoj srednjovjekovne Europe.

- a) Očuvanje vjerskih i kulturnih objekata
- b) Očuvanje i prijenos antičkih znanja
- c) Prijenos i razvoj medicinskih znanja
- d) Prijenos i razvoj matematičkih znanja s istoka
- e) Razvoj brodogradnje i pomorstva
- f) Razvoj cestogradnje

	3
--	---

23. Navedi tri primjera kako je uspostavljan dodir između Arapa i hrvatskih prostora tijekom srednjega vijeka.

	3
--	---

24. Kronološki poredaj sljedeće događaje iz arapske kulturne povijesti i povijesti znanosti.

- ___ osnutak bagdadske Kuće mudrosti
- ___ Al-Idrisi stvara geografsku kartu svijeta
- ___ Ibn Rustah opisuje hrvatsku obalu
- ___ Arapi iz Perzije preuzimaju igru šah

	2
--	---

25. Na temelju prikazanog zemljovida objasni koja su znanja i aktivnosti pomogli Arapima u razvoju geografije.

	3
--	---